

OKUL YÖNETİCİLERİNİN KARAR VERME STİLLERİNE DAİR ARAŞTIRMALAR: 2014-2022 YILLARI ARASINDAKİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİNİN İNCELENMESİ

Mustafa DENİZ¹
Nilgün KARACA²
Osman YURTCU³

¹Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, mustafadeniz19@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3380-2504

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, nilgunkaraca44@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1041-9414

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Osman.yurtcu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1315-997X

Deniz, Mustafa; Karaca, Nilgün ve Yurtcu, Osman. "Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stillerine Dair Araştırmaları: 2014-2022 Yılları Arasındaki Lisansüstü Tezlerinin İncelenmesi". ulakbilge, 81 (2023 Şubat): s. 176-185. doi: 10.7816/ulakbilge-11-81-06

ÖZ

Okul yöneticilerinin karar verme stilleri alanlarında yapılan akademik çalışmaların genel durumu hakkında bilgi sahibi olmak, araştırmacıların gelecekteki çalışmalarına yön vermesi açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı, 2014-2022 yılları arasında Türkiye'de literatüre katkı sağlamış okul yöneticilerin karar verme stillerini konu alan lisansüstü tezlerini incelenmek ve elde edilen bulgular ile bazı öneriler sunmaktır. Araştırma, lisansüstü tezlerinin incelenmesine yönelik doküman analizine dayalı nitel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini, Okul yöneticilerinin karar verme stilleri konusunda yapılmış 22 lisansüstü tezinden oluşmaktadır. Yüksek öğretim kurumu veritabanından okul yöneticileri ve karar verme kelimeleri yazılarak tezlere ulaşılmıştır. Tezlerde şu soruların cevabı aranmış ve analizi yapılmıştır: Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır, Okul yöneticilerin karar verme stilleri üzerine yapılan çalışmaların konuları nelerdir, yapılan çalışmaların örneklemi nelerdir, yapılan çalışmalarda hangi yöntemler kullanılmıştır, hangi veri toplama araçları kullanılmıştır ve bu verilerin analizi nasıl yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulguların frekans ve yüzdeleri hesaplanarak tablo haline getirilmiştir. Şu bulgular elde edilmiştir: Okul yöneticilerinin karar verme stillerinin araştırıldığı en yoğun yıl 2019'dur. 2020 yılında bu konu ile ilgili hiçbir çalışmaya rastlanılmamıştır. Araştırılan lisansüstü tezlerinde konu olarak duygu yönetimi üzerinde durulduğu görülmektedir. İlişkisel tarama yönteminin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Tesadüfi örneklemin yapılan araştırmalarda çok kullanıldığı görülmektedir. Veri toplama aracı olarak ölçek, veri analizi yapılırken de frekans ve yüzdelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticisi, Karar Verme Lisansüstü tezler, Karar Verme Stilleri

Makale Bilgisi:

Geliş: 9 Ekim 2022

Düzeltilme: 25 Aralık 2022

Kabul: 29 Ocak 2023

Giriş

İnsan hayatı sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde. Bu değişimi ve gelişimi anlamlandıran ve devamlılığını sağlayan gereksinimlerin başında karar verme gelir. Karar vermeyi en uygun ifade ile tanımlarsak, farklı alternatifler arasından en uygunu seçme yöntemidir. Karar verme kavramı ile ilgili literatürde çok fazla tanım bulunmaktadır. Karar verme, bir problem anında bu problemi çözecek birden fazla seçenek olduğu zaman o seçeneklerden en uygun olanına yönelmek olarak tanımlanabilir (Acıbozlar, 2006). Karar verme, iki veya daha fazla seçenek arasından bir seçim yapma süreci veya bu amaçla kullanılan yöntemdir (Budak, 2000). Karar verme, sorunun farkına varılması ile başlayan ve bireyin bu sorun karşısında ne şekilde bir eylemde bulunacağını belirlemesi ile sonlanan bir süreçtir (Yıldız, 2012). Karar verme, insanların karşılaşmış oldukları problemleri çözmek adına yerine getirmeleri gereken bir görev olarak görülmektedir (Kıral, 2015). Karar verme, çeşitli durumlarda seçim yapma ile ilgili bilişsel ve davranışsal çabaların toplamıdır (Avşaroğlu, 2007). Karar verme insan yaşamının her yönünü etkilemektedir. Karar verme sürecinin başlaması için bir problem hissedilmesi ve bu problemi çözmek için bir çok seçenek arasından bireyin kendi iradesi ile çözüme ulaştırma seçmesi gerekmektedir (Nas, 2010). Bu tanımlardan hareketle karar vermek bir süreci ifade etmektedir.

Karar verme stillerinin ve stratejilerinin kullanımı bireyin yaşına, karşılaştığı duruma ve yaşadığı olaylara bağlı olarak değişebilmektedir (Develioğlu, 2006). Literatürde karar verme stillerini açıklamak için farklı kuramsal görüşler ortaya atılmıştır. Belirtilen kuramsal görüşlerde stil kavramı karar verme durumunda bireyin soruna genel yaklaşımını belirleyen kişisel taraf olarak açıklanmaktadır. Bununla beraber yapılan çalışmalarda stil ve strateji kavramları genellikle eş anlamlı olarak ele alınmakta ve birbirinin yerine kullanılmaktadır. Karar verme stilleri bireylere göre değişebilmektedir. Bu stiller bilişsel ve davranışsal olarak gözlenebilmektedir (Nunnally, 1978).

Karar verme stilleri farklı bilgiler içerisinden düşünülen çeşitli alternatif durumlardır. Karar verme stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar bireylerin karar alırken farklı yöntemler kullandıklarını göstermiştir (Kaşık, 2009). Yapılan literatür taramasında karar verme stillerine ilişkin iki tanım ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilkinde karar verme stili, bireylerin karar vermede kullandıkları bir alışkanlık örüntüsüdür. Diğer tanıma göre ise karar verme stili, bireylerin karar verme görevlerini algılama ve bu görevlere tepkide bulunmalarının karakteristik biçimidir (Pekdoğan, 2015). Bu tanımlara dayanarak dört karar verme stili tanımlanmıştır:

1. Akılcı (Rasyonel) karar verme stili: Bireyin karar verilecek durumla ilgili araştırma ve inceleme yapması, duruma en uygun alternatifi seçmesidir.
2. Sezgisel Karar Verme: Karar verme durumunda bireylerin içsel olarak duyguları ve sezgileri ile karar vermesidir.
3. Bağımlı Karar Verme: Karar verme durumunda bireyin başkalarının yönlendirmelerine göre karar vermesidir.
4. Kaçınan Karar Verme: Karar verme durumunda bireyin karar vermemek için karardan uzaklaşmasıdır.

Yöneticinin temel sorumluluklarından biri karar vermektir. Karar verme, yönetici açısından önemli bir yeterliliktir (Uras, 1995). Doğru karar alabilen ve kararları paydaşlarıyla birlikte uygulamaya koyabilen yöneticiler daha başarılı olmaktadır (Uzundağ ve Özmuş, 2021). Karar işleminin içeriğine bakıldığında, her zaman baskın olan faktörün yönetici olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yöneticinin kişiliği, karar verme sürecini önemli bir şekilde etkileyebilmektedir (Izgar ve Yılmaz, 2007). Yöneticilerin karar verme stili, yaş, cinsiyet gibi kişisel özelliklerinin yanında karşı karşıya kaldığı durum ve olaya göre de değişebilmektedir (Geisler ve Allwood, 2018). Yöneticilerin kişisel ve sosyal koşulları karar verme tarzını etkileyebilmektedir. Bu durum da karar verme stiliinin her geçen gün daha önemli hale geldiğini göstermektedir.

Karar verme durumunda her yönetici farklı stratejiler ve stiller kullanmaktadır. Birçok araştırmacı kendi fikirlerine göre farklı karar verme stilleri tanımlamaktadır (Beytekin ve Kılıç, 2021). Karar vericilerin bazıları karar verme sürecine anında başlarken, bazıları ise karar verme sürecini ertelemeyi tercih ederler. Bu durum karar verenlerin, karar verme sürecinde farklı yaklaşımlar sergiledikleri anlamına gelir (Altun ve Sarpkaya, 2017). Okul yöneticilerinin bazılarının görüşmeler yaparak olası durumları inceleyerek karar verir iken bazı okul yöneticileri ise mevcut durum hakkında sezgilerine güvenerek karar vermektedirler (Yıldız, 2012). Bazı araştırmalarda ise okul müdürlerinin karar verme süreçlerinde etkili olan problemleri diğer idareci ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak irdelenmesinin önemi

vurgulanmaktadır (Yaylacı ve Beldağ, 2015). Okul müdürünün karar süreci bakımından yapacağı ilk girişim, okulu ve okul yönetimini etkileyen unsurların her birini birer alt yönetim organı olarak görebilmek ve bunların karar sürecinde etkili olabileceğini kabul etmektir (Beytekin ve Kılıç, 2021). Bir kararın alınma sürecine ne kadar çok unsur katılırsa, kararların uygulama sürecine de o kadar unsur katılır. Örgütlerde karar vermenin, tüm bireylerin düşüncelerini harmanlayıp örgüt için uygun amaca hizmet eden ve fayda sağlayan bir araç olduğu söylenebilmektedir (Izgar ve Altınok, 2013). Karar verme durumunda, yöneticilerin farklı stiller kullandıkları belirlenmiştir. Kullanılan bazı stiller, karar verme durumunda bir çatışmayı da beraberinde getirdiğinden, çatışma durumuyla yüzleşmeyi ya da çatışma durumundan kaçınmayı içermektedir. Bazı stratejilerin birbiriyle birleşik olarak kullanılması da mümkündür (Izgar ve Altınok, 2013). Dinklage tarafından ilk olarak isimlendirilen ve daha sonra birçok araştırmanın yapıldığı bazı farklı karar verme stilleri aşağıdaki gibidir (Kesici, 2002);

İçtepesel karar vericiler: Seçenekler üzerinde yeterince düşünülmeden, içten geldiği gibi karar verme.

Kaderci karar vericiler: Bu kişiler karar vermedeki kararlılıklarını çevresel olay veya koşullara ya da kaderlerine bırakırlar.

Boyun eğici karar vericiler: Bu kişiler kendi kararlarını verirken diğer kişilerin planları ile hareket etmek isterler. Özellikle bu plan kendi inançlarının sizin görüşünüzle uyum sağlamadığı zaman geçerlidir.

Erteleyici karar vericiler: Bireyin problemle ilgili yaklaşma biçimini ve düşüncelerini ertelemesi.

Kararsız karar vericiler: Verdiği kararı değiştirmek isteme, hiçbir karardan memnun olmama.

Mantıklı karar vericiler: Bu stili benimseyen kişiler, biliş ve duygu arasında bazı dengelemeler ile akılcı bir yaklaşımı temel alırlar.

Donup kalarak karar vericiler: Bu bireyler kararın sorunluluğunu kabul ederler fakat karara yaklaşma güçleri çok fazla olmaz.

Gerçekten kaçan karar vericiler: Bireyin bir karardan kaçınması ya da bir cevap vermede araştırmadan sapmasıdır.

Riske girmek istemeyen karar vericiler: Bu stratejide karar veren bireyler, risk düzeyi en düşük olanların kavranması ile alternatifleri sürekli olarak eleyerek hareket ederler.

Bağımsız karar vericiler: Bireyin bir karar verirken kimseden etkilenmemesidir.

Karar verme stilleri ile ilgili olarak yapılan literatür taramasında içerik olarak birbirine benzeyen ancak detayda farklılaşan birbirinden farklı karar verme stili tanımına ulaşılmıştır. Bu tanımlara göre karar verme stili, bireyin daha önceden öğrenip alışkanlık haline getirdiği ve karar verme durumu ile karşı karşıya kaldığında vermiş olduğu bir yanıttır. Başka bir görüşe göre karar verme stili, bireyin karar verme sürecinde sergilediği karakteristik bir davranıştır (Ehtiyar ve Tekin, 2010).

Karar verme stili, karar alma durumunda bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunduğu duruma denir. Yani bireyin, karar vermesi gereken bir durumla karşılaştığında, nasıl davrandığı ve nasıl bir duruş sergilediği ile alakalı bir durumdur. Dolayısıyla bireylerin karar verme sürecindeki tutumu ve olaylara karşı tavrı önemlidir. Bireyin karar verme sorununa yaklaşımını ve karar verirken izlenen yöntemleri içeren karar verme stratejisi kararın niteliğini etkileyecektir (Kuzgun, 2000).

Okul Yöneticilerin okul, öğrenci, öğretmen ve veliler ile ilgili olarak sadece karar vermesi yeterli bir davranış değildir. Etkili bir okul yöneticisi almış olduğu kararların uygulanma boyutlarını da takip etmelidir. Vermiş olduğu kararın doğruluğunu ve etkililiğini yapmış olduğu geri dönütlerle belirlemelidir (Çelikten, 2001). Bu nedenden dolayı karar verme sürecinde yöneticiyi olumsuz etkileyen unsurların farkına varmak ve bu unsurları azaltmak oldukça önemlidir. Alınan kararların örgütün ve örgütteki tüm bireylerin geleceğini etkilemesi, yöneticinin karar alma tarzını muhakkak çok daha önemli hale getirmektedir (Beytekin ve Kılıç, 2021).

Eğitim kurumu yöneticileri günlük çalışma durumları içerisinde pek çok farklı durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Karşılaştıkları bu durumlar karşısında okul müdürlerinin en uygun şekilde karar vermeleri gerekmektedir (Mulford, 2003). Başarılı bir okul yöneticisi, doğru karar vermenin önemli olduğunu bilmelidir. Ancak bunun tek başına yeterli olmadığının da farkında olmalıdır (Uzundağ ve Özmuşul, 2021). Karar, okul yöneticilerinin her türlü değişikliği yapmak amacıyla kullandıkları toplu bir süreçtir (Izgar ve Altınok, 2013). Yani karar ile örgütteki değişme birbiri ile bağlantılıdır. Her değişim birkaç karardan sonra olmaktadır (Gürsel, 1997). Yönetici, Karar verme sürecini başlatan ve bitiren insandır (Kurt, 2003). Karar verme sürecinin önemini, eğitim yöneticisinin kurumunu ve eğitim faaliyetlerini yönetirken çeşitli durumlarda verdiği kararlarla anlaşılmaktadır.

Her yönetim gibi eğitim yönetimi de varlığını sürdürebilmek için çeşitli kararlar alır. Kısacası karar, eğitim yönetiminde çeşitli ilişkileri ve etkileşimleri içine alan toplumsal bir süreçtir (Beytekin ve Kılıç, 2021). Okullarda başta okul yöneticileri olmak üzere okulun tüm paydaşları olan problemin doğru bir şekilde tespit edilmesi konusuna önem vermelidir. Her ne kadar eğitim yönetiminde karar verme sürecinin merkezi öğretimin düzenlenmesi, personel yönetimi ve kaynak yönetimi oluştursa da kararların alanında yetkin kişiler tarafından verilmesi gerekir (Deniz ve Akbaşlı, 2018). Okul yöneticilerinin bazıları karşılaştıkları durumları derinlemesine inceleyerek karar verir iken bazı okul yöneticileri ise mevcut durum hakkında sezgilerine güvenerek karar vermektedirler (Yıldız, 2012).

Okul yöneticisi idari görevlerin yanı sıra verdiği kararlar ile öğrencilerin ve okul çalışanının hayatını etkileyecek olması açısından karar verme sürecinde hassas olmaları da gerekmektedir (Beytekin ve Kılıç, 2021). Bu nedenlerden dolayı karar verme sürecinde yöneticiyi olumsuz etkileyen unsurların farkına varmak ve bu unsurları azaltmak oldukça önemlidir. Okul yöneticilerinden idari açıdan beklenmedik farklı durumları idare etmeleri, aynı anda birkaç görevi yerine getirmeleri beklenmektedir (Bakioğlu ve Demiral, 2013). Yöneticinin en önemli işi karar almaktır. Alınan kararların paydaşlarının geleceğini etkilemesi, yöneticinin karar alma tarzını daha önemli hale getirmektedir. Bilgi ve teknolojiye hızlı değişime bağlı olarak karar almanın doğrusal bir süreç izlemesi neredeyse imkânsız hale gelmiştir (Bakioğlu ve Demiral, 2013). Başka bir deyişle, değişim ortamının belirsizlik durumu yaratması, yöneticinin alacağı kararların isabetliliğini etkileyecektir. Bilgideki ve teknolojiye bağlı değişimin karar sürecine önemli bir etkisi de zaman baskısıdır. Teknolojik gelişmeler, rekabetin yoğunluğu ve yenilikçi atılımların önem kazandığı günümüz ortamında yöneticinin tam zamanında kararlar alması daha da önemli olmaktadır.

Okullardaki değişim, okul ve toplum arasındaki iletişim ağını güçlendiren okul yöneticileri sayesinde başarılabilir (Bakioğlu ve Demiral, 2013). Eğitim sisteminde okul yöneticisinin işlevleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalar yöneticilerin enerjilerini rutin işlerde harcadıklarını ortaya koymaktadır (Taymaz, 2003). Değişimi yönetecek idarecilerin her şeyden önce değişimin önünde olması gerekmektedir (Uçkun, 2002). Bu nedenle okulun geliştirilmesi sürecinde, müdürlere daha çok destek ve özerklik sağlanmalı, okulun yeniden yapılandırılmasında, özellikle okul müdürleri, liderlik becerilerini uygulamaya koymalıdır (Taymaz, 2003).

Karar verme stilleri, ülkemiz literatüründe son yıllarda sıklıkla çalışmaların yapıldığı bir konu olmuştur. Yönetim alanında alınan kararlar, iş akışına yön vermekte, sonuçları ise olumlu ve olumsuz olarak etki oluşturmaktadır. Yönetim alanında alınan her karar, önümüze çıkan sorunlara seçenek oluşturma ve doğru çözüme ulaşmada bizlere ışık tutacaktır. Ülkemizde alan yazını incelendiğinde Okul yöneticilerinin karar verme stillerini konu alan yüksek lisans tezlerinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmada 2014-2022 yılları arasında Türkiye'de çalışılmış Okul yöneticilerinin karar verme stillerini konu alan lisansüstü tezleri incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul yöneticilerinin Karar Verme Stilleri konusunda, 2014-2022 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerini yöntem ve içerik açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- 1.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinin konuları nelerdir?
- 3.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinin örneklemleri nelerdir?
- 4.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinde hangi yöntemler kullanılmıştır?
- 5.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinde hangi veri toplama araçları kullanılmıştır?
- 6.Okul yöneticilerinin karar verme stilleri hakkında yapılan lisansüstü tezlerinde hangi veri analiz teknikleri kullanılmıştır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, Türkiye'de 2014-2022 yılları arasında Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri konusunda yapılan lisansüstü tezlerinin incelenmesini amaçladığından, doküman analizine dayalı nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin uygulandığı, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştıran nitel araştırma yöntemi, esnek yapısı gereği araştırmacıya derinlemesine bilgiye ulaşma olanağı sağlamaktadır (Karataş, 2015).

Bir araştırmanın konusu hakkında bilgi sağlayan her türlü yazılı materyale doküman (belge) denilmektedir (Balcı, 2016). Doküman analizi, belli bir amaca yönelik kaynakları bulma, okuma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005). Doküman analizi, nitel araştırmacılar için en kıymetli bilgi kaynaklarından biridir (Sak, Şendil ve Eşref, 2021). Doküman analizi yöntemi, çalışmanın amacına yönelik verilere ulaşmada ve bu verilerden bulguların tespit edilmesinde kullanılır (Çepni, 2010). Ayrıca doküman analizi, araştırılacak konular hakkında gerekli bilgiyi içeren sözlü, basılı vb. materyallerden elde edilen verilerin bir araya getirilerek yorumlara ulaşılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı farklı üniversiteler bünyesinde yapılan okul yöneticilerinin karar verme stillerini konu alan 22 lisansüstü tezinden oluşmaktadır. 2014-2022 yılları arasında yapılan 22 adet lisansüstü tezi Yök Tez veritabanından elde edilmiştir.

Veri Analiz Tekniği

Araştırma kapsamında elde edilen veriler doküman analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Tezler, araştırma kapsamında belirlenen alt başlıklara göre tek tek incelenmiş ve bu başlıklarla ilgili dağılımda, betimsel analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde dağılımından yararlanılmıştır (Büyüköztürk, 2009). Elde edilen sonuçların yorumlanmasını kolaylaştırmak için veriler grafik haline getirilmiştir.

Bulgular

Okul Yöneticilerinin karar verme stilleri üzerine yapılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı şu şekildedir;

Tablo 1. Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

YILLAR	FREKANS	%
2014	1	4,55
2015	3	13,64
2016	2	9,09
2017	2	9,09
2018	5	22,72
2019	5	22,72
2020	0	0
2021	1	4,55
2022	3	13,64
TOPLAM	22	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 2014-2022 yılları arasında yok.gov.tr verilerine göre Okul yöneticilerinin karar verme stillerini konu alan 22 lisansüstü tez çalışması gerçekleştirilmiştir. Yıllara dağılım açısından, lisansüstü tezlerinin en çok gerçekleştirildiği yıl, 2018 (%22,72) ve 2019 (%22,72) ; hiç çalışmanın gerçekleştirilmediği yıl ise 2020 (%0) yıllarıdır. 2014 yılında %4,55, 2015 yılında %13,64, 2016 ve 2017 yılında % 9,09, 2021 yılında %4,55 ve 2022 yılında %13,64 oranlarında çalışma literatürde yer almıştır.

Tablo 2. Çalışılan tez konularının frekans ve yüzde dağılımı

TEZ KONULARI	FREKANS	%
Kriz anında karar verme	3	13,64
Okul kültürü	2	9,09
Duygu yönetimi	8	36,36
Veriye dayalı karar verme	3	13,64
Ortak karar verme	4	18,18
İletişim becerisi	2	9,09
TOPLAM	22	100

Tablo 2'de belirtildiği gibi lisansüstü tezleri 6 farklı konu alanında dağılım göstermektedir. Yapılan tezlerin %13,64'ün Kriz anında karar verme durumunda, %9,09'un okul kültürü alanında, %36,36'sının duygu yönetimi alanında, %13,64'ün veriye dayalı karar verme alanında, %18,18'inin ortak karar verme alanında, %9,09'un iletişim becerisi alanında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Lisansüstü tezlerde kullanılan yöntemlerin frekans ve yüzde dağılımları

YÖNTEMLER	FREKANS	%
Betimsel Çalışma	2	9,09
İlişkisel tarama	9	40,90
Karma Model	6	27,27
Nitel Araştırma Yöntemi	1	4,55
Bütüncül Tekli Durum Deseni	1	4,55
Tarama Modeli	3	13,64
TOPLAM	22	100

Tablo 3'te belirtildiği gibi lisansüstü tezlerinin %9,09'unda betimsel çalışmanın, %40,90'nında ilişkisel taramanın, %27,27'sinde karma modelin, %4,55'inde nitel araştırma yönteminin, %4,55'inde bütüncül tekli durum deseninin, %13,64'ünde ise tarama modeli yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 4. Lisansüstü tezlerinde kullanılan örneklem seçim yöntemlerinin frekans ve yüzde dağılımları

ÖRNEKLEM SEÇİM YÖNTEMİ	FREKANS	%
Örneklem Kullanılmamış	5	22,72
Tesadüfi Örneklem	11	50
Basit tesadüfi örneklem	1	4,54
Kartopu örneklem	1	4,54
Elverişli örneklem	1	4,54
Amaçlı örneklem	2	9,09
Tabakalı örneklem	1	4,54
TOPLAM	22	100

Tablo 4'te belirtildiği gibi lisansüstü tezlerinin % 50'sinde tesadüfi örneklem seçimi kullanıldığı görülmektedir. Tezlerin %22,72'sinde örneklem kullanılmadığı, % 9,09'da amaçlı örneklem seçimi, %4,54'ünde basit tesadüfi örneklem, kartopu örneklem, elverişli örneklem, tabakalı örneklem yöntemi belirtilmiştir.

Tablo 5. Lisansüstü tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının frekans ve yüzde dağılımları

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	FREKANS	%
Görüşme	5	22,73
Anket	5	22,73
Ölçek	12	54,54
TOPLAM	22	100

Tablo 5'de belirtildiği gibi lisansüstü tezlerinin %54,54'ünde ölçek, %22,73'ünde anket, %22,73'ünde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bazı tezlerde bir kaç veri toplama aracı kullanıldığından frekans dağılımları farklılık göstermektedir.

Tablo 6. Lisansüstü tezlerinde kullanılan veri analiz tekniklerinin frekans ve yüzde dağılımları

VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ	FREKANS	%
Kodlama	2	9,09
Regresyon analizi	1	4,54
Pearson korelasyon katsayısı	2	9,09
İçerik analizi	3	13,64
Frekans ve %	6	27,28
Açıklayıcı faktör analizi	1	4,54
Friedman analizi	1	4,54
Tek yönlü ANOVA	4	18,19
Mann-Whitney U Testi	1	4,54
Kruskal Wallis-H testi	1	4,54
TOPLAM	22	100

Tablo 6'da belirtildiği gibi lisansüstü tezlerinin %27,28'inde Frekans ve yüzde, %18,19'unda tek yönlü ANOVA %13,64'ünde içerik analizi, %9,09'unda kodlama, %9,09'unda Pearson korelasyon katsayısı analiz teknikleri kullanılmıştır. En az kullanılan analiz teknikleri Regresyon analizi, açıklayıcı faktör analizi, Friedman analizi, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis-H testi analiz teknikleridir.

Sonuç

Okul yöneticilerinin karar verme stilleri konusunda yapılan lisansüstü tezlerinin 2018-2019 yılında en yüksek seviyeye çıktığı, 2020 yılında ise hiç çalışma yapılmadığı görülmüştür. Çalışmada tezlerin büyük bir kısmının duygu yönetimi konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. İletişim becerisi konusu üzerine yapılan tezlerin oranlarının ise düşük olduğu belirlenmiştir.

Yapılan tezlerin ağırlıklı olarak duygu yönetimi karar vermeye etkisi üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Tatık ve Doğan (2014), Izgar ve Altınok'un (2013) yapmış oldukları çalışmalarda da çalışılan tezlerin çoğunlukla Okul yöneticilerinin karar verme stratejilerini kullanırken duygu yönetimi konusu üzerine yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu bulgular araştırmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Okul yöneticilerinin karar verme stillerinin konu olduğu lisans üstü tezlerinin en çok 2018-2019 yıllarında olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda öğretmen, öğrenci ve yöneticilerden veri toplayarak, çok fazla sayıda veri elde edilebilmekte ve sonuçlar genellenebilmektedir. Dünya genelinde etkili olan pandemi salgınının eğitimdeki etkisi üzerine çalışıldığı için 2020 yılında okul idarecilerinin karar verme stilleri üzerine lisans üstü tez çalışması yapılmadığı düşünülebilir (Beytekin ve Kılıç, 2021).

Tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde, ağırlıklı olarak ilişkisel tarama modeli ve karma model yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Benzer şekilde literatürde yapılan çalışmalarda en fazla ilişkisel tarama modellerinin kullanıldığını, bunları sırasıyla karma ve nitel modellerin takip ettiğini belirlenmiştir (Uzundağ ve Özmusul, 2021). Literatürde yer alan bu bulgular söz konusu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Yapılan lisansüstü tezleri kullanılan örneklem seçimi yöntemleri incelendiğinde, tesadüfi örneklem seçimi yönteminin en fazla kullanılan yöntem olduğu görülmektedir. Benzer şekilde yapılan çalışmalarda örneklem seçiminde en fazla kullanılan yöntemin basit rastlantısal yöntem olduğunu belirtmişlerdir (Tatık ve Doğan, 2014). Araştırmalarda tesadüfi örneklem yönteminin seçilmesinin nedeni, evreni temsil etme gücünün yüksek olması ve ekonomik olmasından dolayı olabilmektedir.

İncelenen lisansüstü tezlerinde kullanılan veri araçlarından en çok ölçeğin kullanıldığı bunu sırasıyla anket ve görüşme yöntemlerinin izlediği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda, ölçme aracı olarak en çok ölçeklerin kullanıldığını belirtmektedir (Tatık ve Doğan, 2014). Benzer şekilde yapılan başka araştırmada, çalışmalarda en fazla ölçek ve anketlerden yararlanıldığını belirtmektedirler (Gömlüksiz ve Bozpolat). Anket ve ölçekler, kullanım kolaylığı ve ekonomi sağladığından daha fazla tercih edilebilmektedir.

Çalışmalar kullanılan veri analiz teknikleri açısından incelendiğinde, ağırlıklı olarak frekans ve % içeren istatistik analizlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgular bazı çalışmalar ile de paralellik sağlamaktadır (Izgar ve Altınok). Çalışmanın bulguları, yapılan diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Yapılan tezler incelendiğinde genel olarak duygu yönetimi alanına yoğunlaşıldığı görülmektedir. Karar verme stilleri diğer gelişim alanlarıyla da ilişkilendirilebilmeli ve bu konuda çalışmalar yapılmalıdır.
- İncelenen tezlerde çoğunlukla var olan ölçme araçlarının kullanıldığı ve alana yeni ölçme araçlarının kazandırılmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda ölçme araçlarının geliştirilmesi çalışmaların yer verilebilir.
- Karar verme stillerinde okul yönetici ve tüm paydaşların etkili olduğu tezler, makaleler ve derleme çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Acıbozlar, O. (2006). *Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı, İstanbul .
- Altun, B. ve Sarpkaya, R. (2017). Eğitim yönetiminde politik modeller. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 1-12.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsayı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bakioğlu, A., & Demiral, S. (2013). Okul yöneticilerinin belirsizlik durumlarını algılama ve karar verme tarzları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 38(38), 9-36. Balcı, A. (2016). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler. Pegem Akademi.
- Beytekin, O. F. ve Kılıç, F. (2021). *Factors affecting the decision-making process of primary schools principals*, *E-International Journal of Pedagogogy (e-ijpa)* 1(1), 37-54. Doi:https://trdoi.org/10.27579808/e-ijpa.19
- Budak, S.(2000), "Psikoloji Sözlüğü", Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.
- Çelikten, M. (2001). Etkili okullarda karar süreci. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11,(1),1-12
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Deniz, Ü. ve Akbaşlı, S. (2018). Oyun teorisi bağlamında eğitim örgütlerinde karar verme. C.T. Uğurlu, K. Beycioğlu, S. Koşar, H. Kahraman ve F. K. Şermin (Ed.), *Eğitim yönetimi araştırmaları [e-kitap] içinde* (s. 238-245). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayıncılık
- Develioğlu, M. (2006). *Problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geisler, M., Allwood, C. M. (2018). Decision-making competence, social orientation, time style, and perceived stress. *Frontiers in psychology*, 9, 1-11.
- Gömlüksiz, M.N. ve Bozpolat, E. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (7), 457-472.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım
- Karataş, Z., (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kaşık, D.Z. (2009). *Ergenlerde karar verme stilleri ile algılanan sosyal destek düzeylerini sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kesici, Ş. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıral, E. (2015). Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 73-89.
- Kurt, Ü.(2003). *"Karar Verme Sürecinde Yöneticilerin Kişilik Yapılarının Etkileri"*,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Izgar, G., & Altınok, V. (2013). Okul yöneticilerinin karar verme stratejileri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 41-55.
- Izgar, H., & Yılmaz, E. (2007). PİO ve YİBO'nda görev yapan okul yöneticilerinin karar vermede özsayı ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17: 341-35
- Mulford, B. (2003). *School Leaders: Challenging Roles And Impact On Teacher And School Effectiveness*. Faculty of Education University of Tasmania.
- Nas, S. (2010). Karar Verme Stillerine Bilimsel Yaklaşımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2(2), 43-65
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Pekdoğan, S. (2015). Karar verme stilleri araştırmaları: 2009-2013 yılları arasındaki yüksek lisans tezlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 34, 321-331.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Eşref, N. A. S. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Tatık, R.Z. ve Doğan, Ş. (2014). Marmara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25, 1, 399-410.
- Taymaz, H. (2003). *Okul yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Uçkun, G. (2002). *Değişim yönetimi, Stratejik Boyutuyla Modern Yönetim Yaklaşımları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Uras, M. (1995). Karara katılmada kabul alanı modeli. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(1), 121-130.

- Uzundağ, V., & Özmuşul, M. (2021). Okul müdürlerinin karar verme süreçleri hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi:Kuram ve Uygulama*, 4(1), 01-16.
- Yaylacı, A, F. ve Beldağ, A. (2015). Karar verme sürecinde okul yöneticileri ve değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1). 165-176.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, K. (2012). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Karar Verme Stili. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(12), 104-133

RESEARCH ON DECISION-MAKING STYLES OF SCHOOL HEADS: AN EXAMINATION OF GRADUATE THESIS BETWEEN 2014-2022

Mustafa Deniz, Nilgün Karaca, Osman Yurtcu

ABSTRACT

It is very important to have information about the general status of academic studies in the areas of decision-making styles of school administrators in terms of directing the future studies of researchers. The aim of this research is to examine the postgraduate theses on the decision-making styles of school administrators who contributed to the literature in Turkey between the years 2014-2022 and to present some suggestions with the findings. The research is a qualitative research based on document analysis for the examination of postgraduate theses. The sample of the research consists of 22 postgraduate theses on decision making styles of school administrators. Theses were reached by writing school administrators and decision-making words from the database of higher education institutions. The answers to the following questions were sought and analyzed in the theses: How is the distribution of graduate theses by years, What are the subjects of the studies on the decision-making styles of school administrators, what are the samples of the studies, what methods were used in the studies, which data collection tools were used and how these data were analyzed. The frequencies and percentages of the findings obtained as a result of the study were calculated and tabulated. The following findings were obtained: The busiest year in which school administrators' decision-making styles were investigated was 2019. No studies on this subject were found in 2020. It is seen that the researched postgraduate theses focus on emotion management as a subject. It is seen that the relational screening method is frequently used. It is seen that the relational screening method is frequently used. It is seen that random sampling is widely used in researches. It was observed that scale was used as a data collection tool, and frequencies and percentages were used in data analysis. Based on these findings, some recommendations were made.

Keywords: School Administrator, To ,Decide, Graduate Theses, Decision-Making Styles